

Sosyotropi ve Otonomi Kişilik Özelliklerinin Turizmde Kariyer Yapma İsteği Üzerindeki Etkileri

Arş. Gör. Seyit Ahmet SOLMAZ

Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi,
Turizm İşletmeciliği Bölümü
ssolmaz@sakarya.edu.tr

Arş. Gör. Çağrı ERDOĞAN

Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi,
Turizm İşletmeciliği Bölümü
cagrie@sakarya.edu.tr

Doç. Dr. Oğuz TÜRKAY

Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi,
Turizm İşletmeciliği Bölümü
turkay@sakarya.edu.tr

Arş. Gör. Abdulmenaf KORKUTATA

Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi,
Turizm İşletmeciliği Bölümü
akorkutata@sakarya.edu.tr

Özet: Çalışmanın amacı, turizm öğrencilerinin sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerinin turizmde kariyer yapma isteklerini ne ölçüde etkilediğini tespit etmektir. Araştırmanın evrenini Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 230 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonuçları, otonomi kişilik özelliğinin turizmde kariyer yapma isteği üzerinde etkisinin olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda araştırmaya katılan turizm öğrencilerinin büyük bir bölümü otonomi kişilik yapısına sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, sosyotropi, otonomi, kariyer, turizm

Effects of Sociotropy and Autonomy Personality Traits on Willingness to Make Career on Tourism

Abstract: *The purpose of the study is to determine sociotropic and autonomic personality traits of tourism students are how effective on willingness to make career on tourism. The universe of the study comprises students studying at Sakarya University Faculty of Business Administration Department of Tourism Management. In scope of the research, 230 surveys are applied on students. Research results show that autonomy personality trait has effect on willingness to make career on tourism. Therewithal a remarkable part of tourism students participating to the research possess autonomic personality trait.*

Keywords: *Personality, sociotropy, autonomy, career, tourism*

1. Giriş

II. Dünya Savaşı'nın ardından en hızlı gelişen endüstrilerden biri haline gelen turizmin (Çımat ve Bahar, 2003: 2; Yıldız, 2011: 54) dünya çapında yaygınlaşması, teknolojinin gündelik yaşamda hızla yer etmesiyle paralellik göstermektedir. Özellikle 80'li yıllardan 2000'li yılların başlarına kadar geçen sürede yoğunluk kazanan global gelişmeler ile beraber (Bahar ve Baldemir, 2007: 55), dünya ekonomisi için önemli bir gelir kaynağı konumuna erişen turizme olan ilgi her geçen gün artmış (Unur, 2004: 114), küresel boyutta her on kişiden birinin çalıştığı dünyanın en büyük endüstrilerinden biri haline gelmiştir (Bahar ve Bozkurt, 2010: 258). Ağırlıklı olarak parasal ve toplumsal bir olay halini alan turizmin, ülke ekonomileri ile uluslararası ekonomik ve politik ilişkilerde oldukça önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (Aktaş, 2005: 163). Nitekim hizmet sektörü, ülke gayri safi milli hâsıla paylarının büyük bir kısmını oluşturmakta (%70-80) ve bunun yaklaşık %30'unu turizm meydana getirmektedir (Gülbahar, 2009: 28). Bu bağlamda dünya turizm endüstrisinin 2014 yılında dünya milli gelirinin %10,9'unu oluşturması öngörülmektedir (Akan ve Işık, 2009: 197).

Ülkelerin kalkınması bakımından ihtiyaç duydukları döviz girdisini sağlayan turizm endüstrisinin (Çeken, 2008: 298) sağlamış olduğu avantajların farkına varan ülkeler, önemli bir ekonomik rekabet avantajı elde etmektedir (Alpar ve Erdem, 2005: 591). Telekomünikasyon ve enformasyon ile birlikte dünyanın üç temel hizmet endüstrilerinden birisi durumunda olan turizm (Kızılgöl ve Erbaykal, 2008: 352); ülke ekonomileri açısından oldukça

önemli olan milli gelir, ödemeler dengesi ve istihdama büyük katkılar sağlamaktadır (Yavuz, 2006: 162, Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 184; Sarı ve Seçilmiş, 2010: 192). Bununla beraber turizm, değişik büyüklükteki iş kollarından oluşan 41 farklı alt sektörle bağlantılı olması bakımından önemli bir endüstri konumundadır (Kızılgöl ve Erbaykal, 2008: 352). Ülkeler arasındaki kültürel sınırları ortadan kaldıran turizm sayesinde (Bahar ve Baldemir, 2007: 63) ihracı mümkün olmayan, jeo-ekonomik, sosyo-kültürel varlık, değer ve olaylar ile bazı belirgin hizmetler, ülkeler için döviz sağlayan kaynaklar halini alabilmektedir. Bu durum, özellikle Türkiye gibi zengin bir kültürel geçmişe ev sahipliği yapmış olan ülkelerdeki sanayileşmenin fazla gelişmiş olmadığı bölgeler açısından ayrıca önem taşımaktadır (Çeken, 2008: 299-300).

Turizmin emek yoğun yapısı gereği talep ettiği istihdam, ekonomide yarattığı en önemli reel etkilerin başında gelmektedir (Yıldız, 2011: 59; Sarıışık, 2007: 144; Değer, 2010: 72). Yıldız (2011)'in çalışmasında belirtmiş olduğu üzere Türkiye için turizm, başka endüstrilere göre eşit istihdam hacmini daha az yatırımla gerçekleştiren bir endüstri konumundadır. Bu duruma örnek olarak ham petrol üretimi hususunda bir kişilik ek istihdam oluşturabilmek için 280,8 milyon TL gerekirken bu miktarın enerji için 65 milyon TL, çimento için 40,8 milyon TL, dokuma için ise 12,1 milyon TL olduğu belirtilmiştir. Turizm sektöründe bir kişilik ek istihdam oluşturabilmek içinse 1,5 milyon TL'lik yatırım gerekmektedir. İstihdam yaratma konusunda, yukarıda belirtilmiş olduğu üzere, diğer birçok iş kolluna kıyasla turizm endüstrisinin parasal maliyet bakımından oldukça makul olduğu görülmektedir.

2005 yılı verilerine göre dünya genelinde 221 milyon kişiye istihdam sağlayarak küresel işgücünün %8,3'ünü oluşturan turizm endüstrisinde (Çetintaş ve Bektaş, 2008: 1; Dilber, 2007: 213) yetişmiş işgücü eksikliği en temel sorunlardan birini teşkil ettiğinden (Türkay ve Yağcı, 2007: 219) istihdam edilecek işgörenlerin nicelik ve nitelik olarak iyi bir şekilde analiz edilmesi büyük bir önem taşımaktadır (Erdem, 2003: 35). Birçok ana iş koluna yönelik pozisyon içeren turizm endüstrisinde bu işleri görececek değişik nitelik ve kişilik özellikleri barındıran çalışanlara ihtiyaç duyulmaktadır (Demir, 2005: 105; Çavdar ve Çavdar, 2010: 80). Demir (2005) çalışmasında, bireylerin kişiliklerine dair elde edilen veriler ışığında kendileriyle uyumlu işlere yönlenebileceklerini belirtmiş; bu sayede işletme başarısındaki en önemli rolü oynayan insan kaynağının (Tütüncü ve diğ., 2003: 144) verimli bir şekilde değerlendirilerek ortaya çıkan faydanın birey ve işletmeye yansıtılmasını ifade etmiştir.

Turizm endüstrisinin ekonomik açıdan önemi göz önünde bulundurulduğunda, bu alanda hizmet üretecek çalışanların nitelikli, çağın

gereklerine uygun donanıma sahip bireyler olması beklenmektedir. Bu anlamda, endüstrisinin ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak bireyleri yetiştirmeyi amaçlayan turizm okullarının, turizmin ihtiyacı olan çalışanları karşılama noktasında birincil sorumluluğa sahip kurumlar olduğunu ifade etmek mümkündür. Ancak mevcut koşullar, turizm eğitimi alan öğrencilerin, kariyer planlarını mezun oldukları alandan ziyade farklı alanlarda yapmakta olduğunu göstermektedir. Bu duruma neden olarak endüstrinin yapısal özellikleri gösterilse de, bireylerin sahip olduğu kişilik özelliklerinin de kariyer planlarında etkili olduğu düşünülmektedir. Endüstrinin yapısal özelliklerinin dışında, mesleki yeterliliği açıklama yönünden yetersiz olmasına karşın meslek başvurusu için seçici kıstas niteliği taşıyan sınavlar ve işsiz kalma endişesi gibi dışsal zorlayıcı unsurların varlığı da; bireylerin kariyer planlama ve meslek seçiminde ilgi alanları ve kişilik özellikleri gibi önemli faktörleri dikkate alamamalarına sebebiyet vermektedir (Erdoğan ve Zengin, 2012: 124; Kamaşak ve Bulutlar, 2010: 119).

2. Literatür Taraması

İdeal davranış tarzları ya da yaşam gayeleri üzerindeki inançlar olarak tanımlanan değerler (Silah, 2005: 297) kişiliğin gelişmesinin yanında (Kasapoğlu, 1991: 145) sosyal, ekonomik, psikolojik ve diğer pek çok faktör tarafından şekillenen tutumların (Silah, 2005: 311; Arkonaç, 1998: 197–229; Usal ve Kuşlvan, 2006: 169–209) oluşmasında da önemli bir yere sahiptir. Nitekim değerler tutumların; tutumlar da davranışların sergilenmesi hususunda belirleyici bir rol üstlenmektedir (Freedman ve diğ. 1998: 341). Dolayısı ile sergilenen davranışların aynı zamanda bireylerin kişiliğini de yansıtacağını ifade etmek mümkündür.

Herhangi bir olguya karşı negatif tutum takınan bireylerin söz konusu olguya ilişkin pozitif yönde davranışlar sergilemesi pek muhtemel değildir. Bu durum turizmde kariyer yapmaya yönelik olumlu tutumların, bireylerin kariyer planlamasında turizm endüstrisinde faaliyet gösteren işletmelere yer vermesi konusunda önemli bir paya sahip olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Davranışların, kişiliğe bağlı olarak şekillenmesi; ortaya çıkması muhtemel davranışların belirlenmesinde tutumlar kadar kişiliğin de dikkate alınmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

2.1. Sosyotropi ve Otonomi Kişilik Özelliği

Kişilik, bireyin çevresi ile karakteristik etkileşimini doğuran daimi yatkınlık olarak tanımlanmaktadır (Parks ve Guay, 2009: 675). Biyolojik ve psikolojik, kalıtsal ve edinilmiş bütün yetenek, güdü, duygu, istek, alışkanlık ve tüm davranışları kapsayan kişilik, sürekli içsel ve çevresel uyarıcılarla

etkileşim halindedir. Dolayısıyla kişiliğin, salt bireye özgü bir kavram olarak nitelendirilmesinden ziyade içinde yaşanılan toplumu da belirli ölçüde yansıttığına vurgu yapılması gerekmektedir (Yelboğa, 2006: 198).

Beck'in bilişsel kuramına göre kişinin diğer insanlarla olumlu ilişkiler sürdürme ihtiyacını belirten sosyotropi (sosyal aidiyet) ile bağımsızlık ve belirlenen amaçlara ulaşma ihtiyacını belirten otonomi (Kabakçı, 2001: 274) kişiliğin iki boyutunu oluşturmaktadır (Beck, 1991: 370; Kaya ve diğ., 2006: 1; Otacıoğlu, 2008: 37).

Geniş anlamda bağlılık kavramı ile yakın anlamlı olarak değerlendirilebilecek nitelikteki sosyotropi; kişiler arası sağlam, güvenilir ilişki ihtiyacını belirten bir kişilik özelliğidir. (McBride ve diğ., 2005: 130). İnsanlarla ilişkiye önem veren sosyotrop bireyler başkalarının onayına ve yakınlığına oldukça gereksinim duymaktadır (Ünal, 2000: 74; Larijani ve Besharat, 2010: 629). Yüksek sosyotropik kişilik özelliği gösteren bireyler başkaları ile samimi ilişkiler sürdürüp onlar tarafından kabul görmeyi gereksinmektedir (McBride ve diğ., 2005: 130, Engin ve Cam, 2009: 150). Bu bireylerde kişilerarası ilişkilerde algılanan kayıp veya reddedilme, depresyona yol açabilecek durumlardan başlıcaları olarak belirtilmektedir (Kabakçı, 2001: 274).

Bağımsızlık ve belirlenen amaçlara ulaşma ihtiyacını vurgular nitelikteki otonomi; bireyselliğe, kişisel başarıya ve özgürlüğe üst düzeyde gereksinim uyandıran bir kişilik özelliğidir (Çetin, 2008: 46; Karagözoğlu, 2009: 176-177). Otonom bireyler kişisel hak ve bağımsızlıklarını koruyup arttırmaya yoğun bir biçimde ihtiyaç duymaktadır (Kalkan ve diğ., 2002: 5; Otacıoğlu, 2008: 37). Yüksek otonomik kişilik özelliği gösteren bireylerde üretkenlik azalışı (McBride ve diğ., 2005: 130), çevre üzerinde sağlanan kontrolün kaybı ve algılanan başarısızlık başlıca depresyon sebeplerini oluşturmaktadır (Beck, 1991: 1991; Kabakçı, 2001: 274). Bunların yanı sıra düşük öz-farkındalık durumu ve başkalarına karşı yüksek duyarlılık hissinin de otonom kişilik özellikleri baskın olan kişilerde depresyona yol açabileceği belirtilmektedir (Bekker ve Croon, 2010: 909).

Başarılı olma, belirlenen amaçlara ulaşma gibi otonomik ihtiyaçların sosyotropik ihtiyaçları karşılayabilmek için bir araç olarak kullanılabilir olmasından dolayı sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerini zıt yönlü ve birbirinden tam anlamıyla ayrı düşünmek makul değildir (Kabakçı, 2001: 282).

Literatürde sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğinin daha çok sağlık çalışanları ve tıp alanı üzerinde yapılan araştırmalarda incelendiği görülmüştür (Baydoğan ve Dağ, 2008; Clark ve diğ., 1995; Moore ve Blackburn, 1994; Sutherland ve Morley, 2008; Westmaas ve diğ., 2006).

Bununla beraber, hemşire öğrencilerini (Kaya ve diğ., 2006; Karagözoğlu, 2009) ve genel boyutta üniversite öğrencilerini kapsayan çalışmaların da yapıldığı göze çarpmaktadır (Kabakçı, 2001; Serinkan ve Barutçu, 2006).

Yapılan araştırmalarda sosyotropi kişilik özelliği gösteren işgörenlerin grup çalışmalarına, otonomi kişilik özelliği gösteren işgörenlerin ise bireysel ve bağımsız işlerde çalışmaya daha yatkın oldukları tespit edilmiştir (Otacıoğlu, 2008: 37). Otani ve diğ. (2011)'nin yapmış olduğu çalışmada değişkenlik ve belirsizliğin yüksek olduğu ilişki ve durumlara otonom bireylerin sosyotrop bireylere göre daha iyi adapte olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca kadınların erkeklere nazaran daha sosyotrop, erkeklerin de kadınlara göre daha otonom kişilik özelliği sergiledikleri belirtilmiştir (McBride ve diğ., 2005: 129).

2.2. Turizmde Kariyer Yapma İsteği

Geçmişten 2000'li yılların başlarına kadar dünyada turizm hareketlerinde meydana gelen gelişmeler, turizm endüstrisinin zaman içerisinde ülke ekonomileri açısından vazgeçilmez bir fenomen haline gelmesini sağlamıştır. Turizm endüstrisinin gelişmesine paralel olarak bu alanda yatırım yapan işletmeler de artmış, bunun sonucu olarak da turizm önemli derecede istihdam sağlayan bir endüstri halini almıştır. Türkiye açısından bakıldığında da durumun yukarıda ifade edilenden farklı olmadığı görülmektedir. Özellikle 1980'li yıllardan sonra büyük bir gelişim ivmesi yakalayan turizm endüstrisi, Türkiye ekonomisi açısından yüksek derecede öneme sahip bir endüstridir (Bahar, 2007; Ünlüönen ve Tayfun, 2009; Kar ve diğ., 2004).

Turizmin Türkiye özelinde göstermiş olduğu büyük gelişim ve bu alandaki yatırımların yoğunlaşması, sektörde istihdam edilecek nitelikli ve bilgili işgücü ihtiyacını da beraberinde getirmiştir (Türkay ve diğ., 2011). Özellikle turizmin Türkiye'de gelişmeye başladığı ilk dönemlerde nitelikli personel sıkıntılarını yaşadığı ifade edilmektedir. Bu nedenle, turizm endüstrisinin ihtiyacı olan nitelikli ve bilgili işgücünü yetiştirmeyi amaçlayan turizm okullarının da bu dönemden itibaren sayısal olarak fazlaştığı gözlenmektedir (Hacıoğlu ve diğ., 2008). Her ne kadar turizm eğitimi veren okulların sayısında bir artış gözlenirse de, işgücü devir oranının yüksekliği turizm endüstrisinin karşılaştığı en temel sorunlardan biri olarak ifade edilmektedir (Avcı ve Küçükusta, 2009: 34).

Literatüre bakıldığında, turizm eğitimi alan öğrencilerin endüstriye yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla çok sayıda çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Airey ve Frontistis, 1997; Kusluyan ve Kusluyan, 2000; Birdir, 2002; Aksu ve Köksal, 2005; Erdem, 2010; Türkay ve diğ., 2011). Yapılan araştırmaların sonuçları incelendiğinde, turizm öğrencilerinin, turizm

endüstrisinde kariyer yapma isteğine ilişkin genellikle olumsuz bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, öğrencilerin endüstriye yönelik bu olumsuz tutumunun altında yatan sebeplerin genellikle turizm endüstrisinin yapısal özelliklerinden kaynaklandığı görülmektedir. Birdir (2002) çalışmasında, turizm öğrencilerinin endüstriyi tercih etmemelerinin temel nedenlerini “ücretlerin düşük olması”, “iş güvencesi ve çalışma garantisinin olmaması”, “dışsal faktörlere bağlı riskin (terör, siyasi istikrar vb.) yüksek oluşu”, “kişiye prestij kazandırmaması” ve “ileriki yaşantıyla uyumlu olmaması” olarak ifade etmiştir. Kusluvan ve Kusluvan (2000)’in lisans eğitimi alan 397 öğrenci üzerinde gerçekleştirdiği çalışmalarının sonuçları da Birdir (2002)’in çalışmasının sonuçları ile paralellik göstermektedir. Bu araştırmaya katılan öğrencilerin %77’si turizmin stresli ve yorucu bir iş olduğunu, %79’u çalışma saatlerinin çok uzun olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun dışında öğrenciler, turizmin aile yaşamını olumsuz etkilediğini (%87) ve prestijli bir iş olmadığını (%51) ifade etmektedir. Bu alanda yapılan bir diğer araştırmada ise Richardson (2009), Avustralyalı öğrencilerin büyük bir bölümünün turizmde kariyer yapmayı hedeflemediklerini belirtmektedir. Airey ve Frontistis (1997) de çalışmasında, turizm öğrencilerin turizm endüstrisinin bütününe yönelik olumlu bir tutum sergilerken, turizmde yer alan spesifik mesleklere karşı olumsuz bir tutum sergilediklerini ortaya koymaktadır.

Turizmde kariyer yapma isteğine yönelik yapılan araştırmaların büyük bir bölümünün benzer bir perspektifle ele alındığı anlaşılmaktadır. Nitekim yapılan bu çalışmalarda turizm öğrencilerinin tutumlarını etkileyen değişkenlerin genellikle endüstrinin yapısından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Ancak bireylerin kişilik özelliklerinin ve sosyal durumlarının da kariyer planlarını etkilediği belirtilmektedir (Türkay ve Solmaz, 2011: 416).

Çalışanların kişiliği, özellikle duygusal emek talep eden turizm endüstrisinde müşteri memnuniyetinin sağlanabilmesi bakımından büyük bir önem arz etmektedir (Pelit ve diğ., 2010: 9). Öyle ki Türkay, Solmaz ve Erkol (2011), çalışmalarında bir kişilik özelliği olarak hedef yöneliminin turizmde kariyer yapma isteği üzerindeki etkisini incelemiş ve hedef yönelimlilik boyutları ile turizmde kariyer yapma isteği arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Buradan hareketle, bireylerin kişilik özelliklerinin de turizmde kariyer yapma istekleri üzerinde bir etkisinin olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada da bir kişilik özelliği olarak sosyotropi ve otonominin turizmde kariyer yapma isteği üzerindeki olası etkileri ele alınmaya çalışılmıştır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın amacı, bir kişilik özelliği olarak sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğinin turizmde kariyer yapma isteği üzerindeki etkilerini

incelemektir. Bu amaçla, nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniğinden faydalanılarak veri elde edilmiştir. Araştırmanın evrenini Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme ise kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiş 230 öğrenciden meydana gelmektedir. Araştırmanın evrenini oluşturan Sakarya Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nde 2011-2012 yılında öğrenim gören toplam öğrenci sayısı 756'dır. Bu bağlamda, geri dönüş alınan 230 öğrenci, evrenin % 30,42'sini oluşturmaktadır. Bu nedenle araştırma örnekleminin evreni temsil kabiliyetinin yüksek olduğu ifade edilebilir.

Araştırmada kullanılan anket formu 3 bölümden meydana gelmektedir. Anket formunun birinci bölümünde sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğini ölçmeye yönelik 60 ifade yer almaktadır. Beck tarafından geliştirilen ve Savaşır ve Şahin (1997) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan sosyotropi ve otonomi ölçeği (Bacanlı ve diğ., 2009: 264), Aydın (2007)'ın çalışmasından faydalanılarak oluşturulmuştur. Anket formunun ikinci bölümünde, Türkay ve Yağcı (2007)'nin okulda ve sektörde öğrenmenin kariyer tercihleri üzerindeki etkisinin incelendiği turizmde kariyer yapma isteği ölçeğinden faydalanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler istatistikî metotlarla analiz edilmiştir. İlk olarak araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirliğini incelemek açısından sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğini ölçmeye yönelik ifadeler ile turizmde kariyer yapma isteğine ilişkin ifadeler güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. Güvenilirlik analizi sonucunda ifade toplam korelasyonu 0,25'in altında değer alan ve negatif korelasyon gösteren ifadeler ölçekten çıkarılmıştır. Analiz sonucunda 30 ifadeden oluşan sosyotropi ölçeğinden 6 ifade çıkarılmış, geriye kalan 24 ifade için Cronbach Alfa katsayısı 0,817 olarak hesaplanmıştır. Otonomi ölçeğinde ise 5 ifade ölçekten çıkarılmış ve geriye kalan 25 ifade için Cronbach Alfa katsayısı 0,814 olarak tespit edilmiştir. Turizmde kariyer yapma isteği ölçeğinin ise Cronbach Alfası 0,866'dır.

Sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğinde yer alan ifadeleri daha az sayıda boyut altında toplamak ve yapı geçerliliğini test etmek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan boyutların bireylerin demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü ANOVA analizi uygulanmıştır. Bununla birlikte, faktör analizinde ortaya çıkan sosyotropi ve otonomi kişilik özelliği boyutlarının turizmde kariyer yapma isteği üzerindeki etkisini incelemek amacıyla doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda aktarılmaya çalışılmıştır.

4. Bulgular ve Yorum

Demografik değişkenlere ilişkin bulguların sunulmuş olduğu Tablo 1'e bakıldığında, araştırmaya katılan toplam 230 öğrencinin cinsiyete göre dağılımlarının yakın olduğu (erkek: %53,5; kadın: %46,5) görölmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Özellikleri

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Erkek	123	53,5
Kadın	107	46,5
Toplam	230	100
Yaş		
17-20 Yaş	45	19,6
21-24 Yaş	172	74,8
25 Yaş ve üzeri	13	5,7
Toplam	230	100
Sınıf		
1. Sınıf	74	32,2
2. Sınıf	106	46,1
3. Sınıf	50	21,7
Toplam	230	100
Staj Durumu		
Yaptım.	57	24,8
Yapmadım.	173	75,2
Toplam	230	100
Turizm Eğitimi Alma İsteği		
İsteyerek seçtim.	161	70
İstemeyerek seçtim.	27	11,7
Kararsızım.	42	18,3
Toplam	161	100

Bu durum örneklemin temsil gücünü arttırıcı niteliktedir. Sınıf kategorisi, benzer dağılımın kısmen gerçekleşmiş olduğu bir kategori olarak ön plana çıkmaktadır. Yine de ikinci sınıfta öğrenim görmekte olan 106 katılımcı, örneklemin %46,1'ini oluşturarak sınıf bazında en büyük temsili gerçekleştirmektedir. Bunu sırasıyla %32,2 ile birinci sınıfta öğrenim gören ve %21,7'lik yüzde ile üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrenciler izlemektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş, staj durumu ve turizm eğitimi alma

isteklerine bakıldığında örneklemin yaklaşık %73'ünün belirli ifadelerde toplanarak, katı bir temsil gücü oluşturduğu görülmektedir. Bu bağlamda çalışmaya katılım göstermiş olan öğrencilerin ağırlıklı olarak 21-24 yaş aralığında oldukları (%74,8) ve turizmi isteyerek seçtikleri (%70) ancak stajlarını henüz yapmamış oldukları (%75,2) anlaşılmaktadır.

Tablo 2: Sosyotropi Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Değişken	İfadeler	Faktör Yüğü	Özdeğer	Aç. Varyans	Art. Ort.	Crb. Alfa
Hayır Diyememe	İnsanlara "Hayır" demek bana zor gelir.	0,779	1,615	20,184	3,037	0,607
	Kendimi diğer insanlara hep iyi davranmak zorundaymış gibi hissedirim.	0,735				
Diğerlerini İncitme Kaygısı	Diğer insanların hoşlanmayacağını düşünerek, söyleyeceğim şeyleri dikkatle seçerim.	0,857	1,422	17,769	3,647	0,472
	Diğer insanların duygularını incitmekten korkarım.	0,73				
Onaylanmama Kaygısı	Yeni tanıştığım bir kişinin beni beğendiğini ya da sevdiğini anlayamazsam rahatsız olurum.	0,847	1,401	17,516	2,708	0,556
	Biri benim dış görünüşümü eleştirdiğinde, diğer insanların da beni çekici bulamayacaklarını düşünüp üzülürüm.	0,749				
Yalnızlık Kaygısı	Bir lokantada kendi başıma akşam yemeği yemek beni rahatsız eder.	0,851	1,213	15,165	3,452	0,387
	Beni sevmediklerini bildiğim insanların yanında rahatsız olurum.	0,665				

Varimaks Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi: Açıklanan toplam varyans: %70,635; Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği: % 64,7; Barlett's Küresellik Testi: $p < 0,000$; Ki-kare: 224,828; df: 28; Değerlendirme Aralığı: (1) Kesinlikle Katılmıyorum – (5) Kesinlikle Katılıyorum.

Sosyotropi kişilik özelliğini ölçmek amacıyla kullanılan ifadeleri daha az boyut altında toplamak amacıyla faktör analizinden yararlanılmıştır. Veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak için KMO değeri ile Barlett's test sonuçlarına bakılmıştır. Sosyotropi ifadeleri için KMO değeri % 64,7'dir. Barlett's küresellik testi sonucunun ise anlamlı olduğu görülmektedir. Bu değerler, veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Faktör analizinde özdeğeri 1'den büyük olan ifadeler dikkate alınmıştır. Aynı zamanda eşdeğerliliği 0,50'nin altında değer alan değişkenler çıkarılarak faktör analizi tekrarlanmıştır. Faktör analizi

neticesinde sosyotropi ölçeğinin, her biri 2 ifadeyi kapsayan 4 boyut altında toplandığı görülmüştür. Bu dört boyut tarafından açıklanan toplam varyans %70,63'tür. Toplam varyans için en yüksek düzeyde açıklayıcılığa sahip olan "hayır diyememe" (%20,18) değişkenini sırasıyla; "diğerlerini incitme kaygısı" (%17,76); "onaylanmama kaygısı" (%17,51) ve "yalnızlık kaygısı" (%15,16) takip etmektedir. Yapılan önceki çalışmalarda da "onaylanmama kaygısı" ve "yalnızlık kaygısının" sosyotropinin alt boyutları olarak ele alındığı görülmektedir (Serinkan ve Barutçu, 2006). Bu bağlamda çalışmadaki faktör boyutlarının, önceki çalışmalarla benzer olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyotropi kişilik özelliğine ilişkin değişkenleri oluşturan 4 faktör boyutunun açıklayıcısı niteliğindeki 8 ifadenin faktör yükü ortalaması 0,776'dır. Faktör yükü bakımından en büyük değere sahip olan ifade "Diğer insanların hoşlanmayacağını düşünerek, söyleyeceğim şeyleri dikkatle seçerim." (0,857) iken; en düşük değere sahip olan ifade "Beni sevmediklerini bildiğim insanların yanında rahatsız olurum." (0,665) ifadesidir. Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan turizm öğrencilerinin en çok başkalarını incitmekten çekindikleri (3,647) ve yalnızlık kaygısı (3,452) duydukları görülmektedir. Turizm öğrencilerinin sosyotropi kişilik özelliğine ilişkin diğer iki değişken olan "hayır diyememe" (3,037) ve "onaylanmama kaygısı" (2,708)'na katılım durumları herhangi bir netlik ifade etmemektedir. Bu durum gerek sosyotropi kişilik özelliğine ilişkin diğer iki değişkene katılımın yüksek olmamasını gerekse araştırmaya katılan turizm öğrencilerinin daha çok otonom bireyler olduğunu gösterir niteliktedir.

25 ifadeden oluşan otonomi ölçeği biri 3, diğer dördü 2'ser ifadeden oluşmak üzere toplamda 5 faktör boyutu altında toplanmıştır. Bu 5 faktör boyutunu oluşturan 11 ifadenin ortalama faktör yükü 0,742'dir. En düşük faktör yüküne sahip olan ifade "Diğer insanlara yardım etmeyi, onların bana yardım etmelerinden daha rahat kabul ederim." (0,619) ifadesidir. Faktör yükü en yüksek olan ifade ise, "uzaklaşma" faktörünü 0,851 faktör yükü ile açıklayan "Diğer insanlarla yakın ilişkiler içinde olmaksızın, sürekli çalışıp iş çıkarmak benim için daha önemlidir." ifadesidir. Otonomi kişilik özelliğine ilişkin faktör analizi sonucunda ortaya çıkan boyutlarda, sosyotropide olduğu gibi diğer çalışmalar ile paralellik göstermektedir.

Otonomi kişilik özelliğine ilişkin değişkenleri oluşturan 5 faktör boyutunun ortaya çıktığı Tablo 3'ten anlaşılmaktadır. Bu boyutların her biri ortalama olarak varyansı %13,14 oranında açıklarken, tamamı varyansın %65,74'ünü açıklamaktadır. Toplam varyansı en yüksek düzeyde açıklayan "çevresel onaya ihtiyaç duymama" (%14,93) değişkenini sırasıyla; "yalnızlıktan hoşlanmama" (%13,75); "özgürlük/bağımsızlık" (%12,73); "uzaklaşma" (%12,46) ve "içsel onay" (%11,85) değişkenleri izlemektedir.

Tablo 3: Otonomi Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Değişkenler	İfadeler	Faktör Yüğü	Özdeğer	Aç. Varyans	Art. Ort.	Crb. Alfa
Çevresel Onaya İhtiyaç Duymama	Bir amaca ulaştığım zaman insanlardan gelecek övgülerden çok, amaca ulaşmaya çalışırım.	0,778	1,643	14,934	3,911	0,52
	Diğer insanlar beni reddedecek olsa bile haklarımı savunmaya devam ederim.	0,641				
	Diğer insanlara yardım etmeyi, onların bana yardım etmelerinden daha rahat kabul ederim.	0,619				
Yalnızlıktan Hoşlanma	Yalnız başıma uzaklara gidip, yeni yerler keşfetmeyi, araştırmayı severim.	0,817	1,513	13,756	3,584	0,6
	Yalnız başıma uzun yürüyüşler yapmaktan hoşlanırım.	0,806				
Özgürlük/ Bağımsızlık	Kalkıp istediğim yere gidebilme özgürlüğüne sahip olmak benim için önemlidir.	0,823	1,401	12,738	4,143	0,431
	Diğer insanların hedeflerini kabul etmektense, kendi hedeflerimi ve standartlarımı kendim belirlemeyi tercih ederim.	0,647				
Uzaklaşma	Diğer insanlarla yakın ilişkiler içinde olmaktansa, sürekli çalışıp iş çıkarmak benim için daha önemlidir.	0,851	1,371	12,463	3,019	0,467
	Bir sorunum olduğunda, başkalarının beni etkilemesine izin vermektense, sorunu kendi başıma düşünüp, bir çözüm bulmayı tercih ederim.	0,665				
İçsel Onay	İyi bir iş yaptığımda, bunu benim bilmem, başkalarının bilmesinden daha önemlidir.	0,85	1,304	11,85	3,695	0,448
	Bir işi bitirmek, insanların o konuda nasıl tepki vereceklerini düşünüp endişelenmekten daha önemlidir.	0,667				

Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi: Açıklanan toplam varyans: % 65,742; Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği: % 63,6; Barlett's Küresellik Testi: $p < 0,000$; Ki-kare: 300,484; df: 55; Değerlendirme Aralığı: (1) Kesinlikle Katılmıyorum – (5) Kesinlikle Katılıyorum.

Faktör boyutlarının aritmetik ortalamaları incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin özgürlüklerine/bağımsızlıklarına düşkün oldukları (4,413) ve çevresel onaya ihtiyaç duymadıkları (3,934) görülmektedir. Bu bağlamda,

yalnızlıktan hoşlanma eğiliminde olmaları (3,584) beklendik bir durumu teşkil etmektedir.

Yaptıkları işlerde içsel onaya önem vermeye (3,695) meyilli olan turizm öğrencilerinin “uzaklaşma” değişkenine katılım eğilimleri incelendiğinde, toplumdan büyük ölçüde kopmak istemedikleri anlaşılmaktadır (3,019). Bu durum turizm öğrencilerin otonomik kişilik özelliklerini daha fazla barındırmalarına karşın yüksek derecede otonom bireyler olmadıklarını göstermektedir. Nitekim turizm öğrencilerinin sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğini oluşturan değişkenlere katılım oranlarının ortalaması bu görüşü destekler niteliktedir (sosyotropi: 3,211; otonomi: 3,670).

Tablo 4. Turizmde Kariyer Yapma İsteği Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

Değişken	İfadeler	Faktör Yüğü	Özdeğer	Aç. Varyans	Art. Ort.	Crb. Alfa
Turizmde Kariyer Yapma İsteği	Mezun olunca turizm endüstrisinde çalışacağımı sanmıyorum (R)	0,884	3,387	67,747	3,838	0,88
	Turizm endüstride uzun yıllar çalışmamam (R)	0,861				
	Turizm endüstrisinde kariyer yapmanın bana kazandıracığı fazla bir şey yok (R)	0,814				
	Bu mesleği seçmem benim için bir hataydı (R)	0,803				
	Turizm endüstrisindeki iş olanakları ile ilgileniyorum	0,746				

Varimaks Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi: Açıklanan toplam varyans: % 67,747; Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği: % 79,7; Barlett's Küresellik Testi: $p < 0,000$; Ki-kare: 642,816; df: 10; Değerlendirme Aralığı: (1) Kesinlikle Katılmıyorum – (5) Kesinlikle Katılıyorum.

Tablo 4'te yer alan “Turizm endüstrisindeki olanaklarla ilgileniyorum.” ifadesi dışındaki, turizm endüstrisinde kariyer yapma isteğine ilişkin tüm ifadeler ters kodlanmıştır. Bu bağlamda, ifadelerin esasında turizmden ayrılma eğilimine yönelik olduğu söylenebilir. Literatürde turizmden ayrılma eğilimi ile turizmde kariyer yapma isteğinin aynı ifadelerle ölçüldüğü görülmektedir (Türkay ve Yağcı, 2007; Türkay ve diğ., 2011). Faktör analizi neticesinde turizmde kariyer yapma isteğine ilişkin ifadelerin tek bir boyutta toplandığı görülmüştür. Bu boyut tarafından açıklanan toplam varyans %67,74'tür. Faktör boyutunda yer alan ifadelerin aritmetik ortalaması incelendiğinde, turizm öğrencilerinin bu ifadelere katıldıkları görülmektedir (3,838). Bu sonuç, öğrencilerin turizm endüstrisinde bir kariyer hedeflemediklerini göstermektedir. Diğer taraftan, demografik verilerin yer

aldığı Tablo 1'e bakıldığında, bölümde öğrenim görmeyi isteyerek seçen öğrencilerin sayısının, istemeyerek seçen öğrencilere oranla oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, öğrencilerin turizm bölümünde öğrenim görmeyi isteyerek seçmelerine rağmen, turizmde bir kariyer hedeflememeleri düşündürücüdür. Bu bağlamda, çalışmadan elde edilen sonuçların literatürdeki benzer çalışmalar ile aynı sonuçları ürettiği anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Sosyotropi ve Otonomi Kişilik Özelliklerinin Cinsiyete Göre Farklılaşması

Değişkenler		Cinsiyet	Art. Ortalama	Standart Sapma	Ortalama Farkı	t Değeri	Anlamlılık
Sosyotropi Kişilik Özelliği	Hayır	Erkek	3,044	1,032	0,016	0,115	0,908
	Diyememe	Kadın	3,028	1,159			
	Diğerlerini İncitme Kaygısı	Erkek	2,796	0,951	0,189	1,529	0,128
		Kadın	2,607	0,918			
	Onaylanmama Kaygısı	Erkek	3,552	0,993	-0,204	-1,615	0,108
		Kadın	3,757	0,912			
Yalnızlık Kaygısı	Erkek	3,349	1,073	-0,22	-1,649	0,1	
	Kadın	3,57	0,935				
Otonomi Kişilik Özelliği	Çevresel Onaya İhtiyaç Duymama	Erkek	3,823	0,745	-0,188	-1,979	,049*
		Kadın	4,012	0,691			
	Yalnızlıktan Hoşlanma	Erkek	3,512	1,05	-0,156	-1,156	0,249
		Kadın	3,668	0,985			
	Özgürlük Bağımsızlık	Erkek	4,146	0,775	0,006	0,062	0,951
		Kadın	4,14	0,726			
	Uzaklaşma	Erkek	3,093	0,854	0,158	1,348	0,179
Kadın		2,934	0,931				
İçsel Onay	Erkek	3,573	0,831	-0,263	-2,295	0,023*	
	Kadın	3,836	0,907				

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Cinsiyete göre sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğinde bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi analizi uygulanmıştır. Analiz neticesinde otonomi kişilik özelliği boyutlarından "Çevresel onaya ihtiyaç duymama" (erkek: 3,823; kadın: 4,012) ve "İçsel onay" (erkek: 3,573; kadın: 3,864) dışındaki hiçbir ifadeye cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir ($p > 0,05$). Bu sonuçlardan hareketle gerek erkek gerekse kadın öğrencilerin hedef odaklı bir yapıya sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ancak bu sonuç, Türkay ve diğ. (2011)'nin çalışmasıyla paralellik göstermemektedir. Söz konusu çalışmada, öğrencilerin hedef yönelimlerinin görece düşük olduğu tespit edilmiş ve

hedef yönelimi bağlamında, kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla hedef yönelimli oldukları tespit edilmiştir. Öne çıkan bir diğer sonuçta öğrencilerin pek fazla başkalarını incitme kaygısı duymadıkları (erkek: 2,796; kadın: 2,607) ve özgürlüklerine/bağımsızlıklarına düşkün oldukları (erkek: 4,146; kadın: 4,140) anlaşılmıştır.

Öğrencilerin cinsiyete göre sosyotropi ve otonomi kişilik özelliği boyutlarını niteleyen ifadelerle göstermiş oldukları ortalama katılım farklarının da oldukça düşük olduğu görülmüştür (sosyotropi ortalama farkı: 0,055; otonomi ortalama farkı: 0,089). Bu durum genel boyutta, turizm öğrencilerinin cinsiyete göre sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığını ortaya koymaktadır. Bununla beraber yapılan tek yönlü ANOVA analizi neticesinde, öğrencilerin yaşa ve gelir durumuna göre de sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Şüphesiz ki, öğrencilerin turizmde kariyer yapma isteğini etkileyen çok sayıda değişken bulunmaktadır. Ancak birçok çalışmada genellikle dışsal değişkenlerin ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmada ise diğerlerinin aksine içsel bir değişken olarak kişilik özelliğinin kariyer yapma isteği üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu sebeple turizm öğrencilerinin sosyotropi ve otonomi kişilik yapısının turizmde kariyer yapma istekleri üzerindeki etkisinin derecesini belirlemek amacıyla doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır.

Tablo 6. Sosyotropi ve Otonomi Kişilik Özelliklerinin Turizmde Kariyer Yapma İsteği Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Modelleri

Bağımsız Değişkenler	Beta Katsayısı	Beta Anlamlılık	F Değeri	R ²	Model Anlamlılık
Hayır Diyememe	-0,025	0,706	0,143	-0,004	0,706
Diğerlerini İncitme Kaygısı	0,062	0,348	0,884	-0,001	0,348
Onaylanmama Kaygısı	0,05	0,448	0,578	-0,002	0,448
Yalnızlık Kaygısı	0,05	0,449	0,576	-0,002	0,449
Çevresel Onaya İhtiyaç Duymama	0,053	0,423	0,644	-0,002	0,423
Yalnızlıktan Hoşlanma	0,212	0,001	10,676	0,041	0,001
Özgürlük/Bağımsızlık	0,076	0,254	1,308	0,001	0,254
Uzaklaşma	-0,006	0,931	0,008	-0,004	0,931
İçsel Onay	0,093	0,162	1,969	0,004	0,162

Bağımlı Değişken: Turizmde kariyer yapma isteği

Regresyon analizi sonuçlarının aktarıldığı Tablo 6'ya bakıldığında, sosyotropi kişilik özelliği boyutlarının bağımlı değişken olan turizmde kariyer yapma isteğini açıklamaya yönelik modellerin anlamlı olmadığı görülmektedir. Diğer yandan otonomik kişilik yapısına ilişkin faktör boyutlarından ise sadece “yalnızlıktan hoşlanma” boyutunun turizmde kariyer yapma isteği üzerindeki etkisine yönelik modelin anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,005$).

Yalnızlıktan hoşlanma eğiliminde olan bireylerin turizm sektöründe kariyer yapmama yönünde bir tutum gösterdikleri anlaşılmaktadır ($R^2=0,041$). Nitekim otonomi kişilik özelliğine ilişkin boyutların aritmetik ortalamasının, sosyotropiden yüksek olduğu görülmektedir (sosyotropi: 3,211; otonomi: 3,670). Bunun doğal bir sonucu olarak da otonom bireylerin turizmde bir kariyer hedeflememeleri anlamlı bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Çünkü oteller başta olmak üzere turizm işletmelerinin pek çoğunda, çalışan personelin birbirine yardımcı olması ve birbirlerinin düşüncelerini önemseyerek bir bütün halinde hizmet sunulması esastır. Bu bağlamda, turizmde çalışacak olan bireylerin daha çok sosyotrop bireyler olması beklenmektedir.

5. Sonuç ve Tartışma

Kişilik özelliklerinin kariyer planlamasında önemli bir unsur olduğu bilinmektedir. Özellikle emek-yoğun bir özellik gösterip, duygusal emeği büyük ölçüde talep eden turizm endüstrisi için bu etmen, daha da büyük bir önem kazanmaktadır.

Otonomik kişilik özelliği gösteren işgörenlerin bireysel ve bağımsız; sosyotropik kişilik özelliği gösteren işgörenlerin ise grup çalışmalarına daha yatkın oldukları tespit edilmiştir (Otacıoğlu, 2008: 37). Bu bağlamda turizm endüstrisi için potansiyel istihdam kaynağı niteliğindeki turizm öğrenimi görmekte olan öğrencilerin daha sosyotrop bireyler olmaları beklenmektedir. Ancak turizm öğrencilerinin otonomi kişilik özelliğine ilişkin oluşturulmuş beş faktör boyutuyla sosyotropi kişilik özelliğine ilişkin oluşturulmuş dört faktör boyutuna göstermiş oldukları ortalama katılımın farkının +0,459 olması (otonomi: 3,670; sosyotropi: 3,211) turizm öğrencilerinin daha otonom bireyler olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim araştırma sonuçları da otonom bir kişilik özelliği sergileyen turizm öğrencilerinin turizmde bir kariyer hedeflemediklerini göstermektedir. Bu sonuç, otonomi kişilik özelliğinin doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Turizm öğrencilerinin sektöre yönelik tutumlarının genellikle negatif olduğu yapılan pek çok araştırma sonucu dile getirilmiştir. Bu anlamda mevcut çalışmadan üretilen sonuçların da literatürdeki benzer araştırmaların sonuçlarına paralellik gösterdiği görülmektedir. Ancak bu çalışmada, diğer çalışmalardan farklı olarak turizmde kariyer yapma isteği üzerinde içsel bir değişken olan kişilik özelliği ele alınmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçları, kişilik özelliğinin turizmde kariyer yapma isteği üzerinde görece az da olsa etkili olduğunu göstermektedir. Öyle ki, otonom bir kişilik özelliği olan “yalnızlıktan hoşlanma” ifadesinin turizmden ayrılma eğilimini açıklama oranı %4,1 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç, yalnızlığı seven bireylerin turizmden ayrılma eğiliminde olduklarını bir diğer ifadeyle turizmde bir kariyer istemediklerini göstermektedir. Bu kapsamda yapılan bir diğer çalışmada da Türkay ve arkadaşları (2011) kişilik özelliği olarak hedef yöneliminin turizmde kariyer isteği üzerindeki etkisini incelemiş ve sonuç olarak hedef yönelimliliğin % 0,68 oranında bir açıklayıcılık oranını içerdiğini tespit etmiştir. Bu sonuçlardan hareketle, bireylerin kişilik özelliklerinin turizmde kariyer yapma isteği üzerinde az da olsa etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Ancak turizmde kariyer yapma isteğini içsel değişkenlerin dışında etkileyen çok farklı değişkenlerin de bulunduğu düşünülmektedir.

Bilindiği gibi kişilik salt birey tarafından geliştirilmemektedir. Çevresel şartların da kişilik gelişimi üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır (Yelboğa, 2006: 198). Bu bağlamda turizm öğrenimi görmekte olan öğrencilerin henüz aktif iş yaşamı koşullarına uygun bir yaşam sürmemeleri ve bu çevre koşulları kapsamında hayatlarını idame ettirmemeleri, daha otonom bir yapı sergilemelerinin nedeni olarak değerlendirilebilir.

Otani ve diğ. (2011)'nin yapmış olduğu çalışmada değişkenlik ve belirsizliğin yüksek olduğu ilişki ve durumlara otonom bireylerin sosyotrop bireylere göre daha iyi adapte olduğu ortaya konmuştur. Turizm endüstrisinde istihdam edilen işgörenlerin gerek diğer çalışanlarla gerekse konuk niteliğindeki müşterilerle kurmuş oldukları yoğun iletişim, mesleklerinin niteliği ve devamlılığı açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda düşünüldüğünde turizmde kariyer yapmaya istekli olan bireylerin yüksek düzeyde sosyotropi kişilik özelliği göstermemeleri, kariyer planlamalarının daha sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi açısından dikkate değer bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır.

Her bilimsel çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da birtakım kısıtlar söz konusu olmuştur. En başta çalışmanın görece dar bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmesinin, sonuçların genellenebilirliğini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Araştırma kapsamında bir diğer kısıt ise, turizm bölümünde öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin işbaşı eğitim sebebiyle örnekleme dâhil edilememeleridir. Literatürde kişilik özelliklerinin turizmde

kariyer yapma isteği üzerindeki etkilerini ele alan çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Bu bakımdan turizm ğrencilerinin kişilik özelliklerinin kariyer yapma istekleri üzerindeki etkisinin incelemesi mayetinde araştırmanın literatüre önemli derecede katkı sağladığı söylenebilir. Diğer yandan sosyotropi ve otonomi kişilik özelliğini de turizm bağlamında ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan da çalışma literatüre bir katkı niteliği taşımaktadır. Ancak geniş bir ğrenci grubu üzerinde yapılacak olan çalışmaların daha genellenebilir sonuçlar elde etme noktasında önemli ölçüde faydalı olacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde, turizmde hlihazırda çalışan bireylerin geleceğe yönelik kariyer planlamalarında kişilik özelliği olarak sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerinin incelenmesinin de anlamlı sonuçlar üreteceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

AIREY, D. and A. Frontistis (1997), Attitudes to Careers in Tourism: An Anglo Greek Comparison, *Tourism Management*, Vol. 18 No. 3 p. 149–158.

AKAN, Y. ve C. Işık (2009), Yabancı Ziyaretçi Harcamalarının Ekonomik Büyümeye Etkisi (1970-2007), *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 2, s. 197–203.

AKBABA, A. ve E. Günlü (2011), Otel İşletmelerinde İşgören Bulma, Seçme ve Eğitim Sürecinin Stratejik İnsan Kaynakları Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi: Beş Yıldızlı Otellerde Bir Araştırma, *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 11, Cilt: 16, Sayı: 22, s. 199–227.

AKSU, A. A. and C. D. Köksal (2005), Perceptions and attitudes of tourism students in Turkey, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, Vol. 17, No. 5, p. 436–477.

AKTAŞ, C. (2005), Türkiye'nin Turizm Gelirini Etkileyen Değişkenler İçin En Uygun Regresyon Denklemine Belirlenmesi, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, s.163–174.

ALPAR, Ö. ve B. Erdem (2005), Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Çerçevesinde Burdur Yöresinde Alternatif Turizmi Geliştirme Stratejileri, I. Burdur Sempozyumu, s. 591–599.

ARKONAÇ, S. A. (1998), *Sosyal Psikoloji*, Alfa Basım Yayım, Bursa.

AVCI, N. ve D. Küçükusta (2009), Konaklama İşletmelerinde Örgütsel Öğrenme, Örgütsel Bağlılık ve İşten Ayrılma Eğilimi Arasındaki İlişki, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 1, s. 33–44.

AYDIN, H. (2007), *Psikiyatri Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Kişilik Özellikleri ve Stresle Baş Etme Durumları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

BACANLI, H., T. İlhan ve S. Aslan (2009), Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Bahar 2009.

BAHAR, O. (2007), Türkiye'deki Devalüasyon Uygulamalarının Turizm Sektörü Üzerindeki Etkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 12 Sayı: 1, s. 255–272.

BAHAR, O. ve E. Baldemir (2007), Uluslararası Ticaret ile Uluslararası Turizm Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 4, s. 55–66.

BAHAR, O. ve K. Bozkurt (2010), Gelişmekte Olan Ülkelerde Turizm-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Dinamik Panel Veri Analizi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 21, Sayı: 2, s. 255–265.

BAYDOĞAN, M. ve İ. Dağ (2008), Hemodiyaliz Hastalarındaki Depresiflik Düzeyinin Yordanmasında Kontrol Odağı, Öğrenilmiş Güçlük ve Sosyotropi-Otonomi, *Türk Psikiyatri Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 1, s. 19–28.

BECK, A. T. (1991), *Cognitive Therapy: A 30-Year Retrospective*, *American Psychologist*, Vol. 46, No. 4, p. 368–375.

BEKKER, M. H. J. and M. A. Croon (2010), The Roles of Autonomy-connectedness and Attachment Styles in Depression and Anxiety, *Journal of Social and Personal Relationships*, Vol. 27, No. 7, p. 908–923.

BİRDİR, K. (2002), Turizm ve Otel İşletmeciliği Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin Turizm Endüstrisinde Çalışmayı Tercih Etmemelerinin Temel Nedenleri: Bir Nominal Grup Araştırması Tekniği, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık 2002, Ankara, s. 495–511.

CLARK, D. A., R. A. Steer, A. T. Beck and L. Ross (1995), Psychometric Characteristics of Revised Sociotropy and Autonomy Scales in College Students, *Behaviour Research and Therapy*, Vol. 33, No. 3, p. 325–334.

ÇAVDAR, H. ve M. Çavdar (2010), İşletmelerde İşgören Bulma ve Seçme Aşamaları, *Journal of Naval Science and Engineering*, Cilt: 6, Sayı: 1, s. 79–93.

ÇEKEN, H. (2008), Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 2, s. 293–306.

ÇETİN, A. (2008), Yaşlılarda Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özellikleri ile Depresyon, Yüksek Lisans Tezi, *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

ÇETİNTAŞ, H. ve Ç. Bektaş (2008), Türkiye’de Turizm ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Kısa ve Uzun Dönemli İlişkiler, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 1, s. 1–8.

ÇİMAT, A. ve O. Bahar (2003), Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme, *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 6, s. 1–18.

DEĞER, M. K. (2010), Turizme ve İhracata Dayalı Büyüme: 1980-2005 Türkiye Deneyimi, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 2, s. 67–86.

DEMİR, Y. (2005), İş ile Personel Uyumu ve Önemi, Üçüncü Sektör Kooperatifçilik, Sayı: 148, s. 97–108.

DİLBER, İ. (2007), Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkisinin Girdi-Çıktı Tablosu Yardımıyla Değerlendirilmesi, Yönetim ve Ekonomi, Cilt: 14, Sayı: 2, s. 205–220.

ENGİN, E. and O. Cam (2009), Effect of Self-awareness Education on the Self-efficacy and Sociotropy-Autonomy Characteristics of Nurses in a Psychiatry Clinic, Archives of Psychiatric Nursing, Vol. 23, No. 2, p. 148–156.

ERDEM, B. (2003), Otel İşletmelerinde İnsan Kaynakları Planlamasının Yeri ve Önemi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, s. 35–54.

ERDEM, B. (2010), Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Otel İşletmelerinin Animasyon Bölümüne Yönelik Tutumları: Ampirik Bir Araştırma, Ege Akademik Bakış, Cilt: 10, Sayı: 3, s. 1085–1113.

ERDOĞAN, Ç. ve B. Zengin, (2012), Turizm Lisans Öğrencilerinin A ve B Tipi Kişilik Özelliklerine Göre Mesleki Yönelimlerinin Belirlenmesi: Sakarya Üniversitesi Örneği, XI. Geleneksel Turizm Paneli, s. 121–135.

FREEDMAN, J. L., D. O. Sears ve J. M. Carlsmith (1998), Sosyal Psikoloji, Çev.: Ali Dönmez, İmge Kitabevi, Ankara.

GÜLBAHAR, O. (2009), Turizmin Bölgelerarası Gelişmişlik Farklılıklarını Gidermedeki Rolü (Türkiye Örneği), Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 1, s. 19–47.

HACIOĞLU, N., M. Kaşlı, S. Şahin ve N. Tetik (2008), Türkiye’de Turizm Eğitimi, Detay Yayıncılık, Ankara.

KABAKÇI, E. (2001), Üniversite Öğrencilerinde Sosyotropik/Otonomik Kişilik Özellikleri, Yaşam Olayları ve Depresif Belirtiler, Türk Psikiyatri Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 4, s. 273–282.

KALKAN, M., E. Tutkun ve N. F. Kışal, (2002), Sporcuların Sosyotropi ve Otonomi Düzeylerinde Cinsiyetin Rolü, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 3, s. 5 – 7.

KAMAŞAK, R. ve F. Bulutlar (2010), Kişilik, Mesleki Tercih ve Performans İlişkisi: Akademik Personel Üzerine Bir Araştırma, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, s. 119–126.

KAR, M., E. Zorkirişçi ve M. Yıldırım (2004), Turizmin Ekonomiye Katkısı Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme, Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı: 8, s. 87–112.

KARAGÖZOĞLU, Ş. (2009), Nursing Students' Level of Autonomy: A Study from Turkey, Nurse Education Today, Vol. 29, p. 176–187.

KASAPOĞLU, A. (1991), Sosyoloji Öğrencilerinin Sosyal Değer ve Tutumları, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt: 35, Sayı: 1, s. 141–158.

KAYA, N., T. Aştı, R. Acaroğlu, H. Kaya ve M. Şendir, (2006), Hemşire Öğrencilerinin Sosyotropik–Otonomik Kişilik Özellikleri ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi, Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 3, s. 1–11.

KIZILGÖL, Ö. ve E. Erbaykal, (2008), Türkiye'de Turizm Gelirleri ile Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bir Nedensellik Analizi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 2, s. 351–360.

KUSLUVAN, S. ve Z. Kusluvan (2000), Perception and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Toward Working in the Tourism Industry in Turkey, Tourism Management, 21, p. 251–269.

LARIJANI, R. and M. A. Besharat, (2010), An Exploratory Analysis of the Relationship Between Perfectionism and Sociotropy-Autonomy, Procedia Social and Behavioral Sciences, Vol. 5, p. 628–632.

McBRIDE, C., J. R. Bacchioni, R. M. Bagby (2005), Gender Differences in the Manifestation of Sociotropy and Autonomy Personality Traits, Personality and Individual Differences, Vol. 38, p. 129–136.

MOORE, R. G. and I.-M. Blackburn (1994), The Relationship of Sociotropy and Autonomy to Symptoms, Cognition and Personality in Depressed Patients, Journal of Affective Disorders, Vol. 32, No. 4, p. 239–245.

OTACIOĞLU, S. (2008), Müzik Öğretmenlerinin Sosyotropik ve Otonomik Kişilik Özellikleri ile Depresyon Düzeyleri Üzerine İlişkisel Bir Araştırma, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1, s. 35–50.

OTANI, K., A. Suzuki, M. Kamata, Y. Matsumoto, N. Shibuya and R. Sadahiro (2011), Relationships of Sociotropy and Autonomy with Dimensions of the Temperament and Character Inventory in Healthy Subjects, *Comprehensive Psychiatry*, Vol. 52, p. 507–510.

ÖZTÜRK, Y. ve İ. Yazıcıoğlu (2002), Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 2, s. 183–195.

PARKS, L. and R. P. Guay (2009), Personality, Values, and Motivation, *Personality and Individual Differences*, Vol. 47, p. 675–684.

PELİT, E., F. Türkmen ve N. Yarmacı (2010), Turizm Sektöründeki İşgörenlerin Kişilik Özelliklerini Değerlendirmeye Yönelik Bir Araştırma, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, s. 9–16.

RICHARDSON, S. (2009), Undergraduates' Perceptions of Tourism and Hospitality as a Career Choice, *International Journal of Hospitality Management*, (28): 382-388.

SARI, Y. ve C. Seçilmiş (2010), 2008 Yılı Finansal Ekonomik Krizinin Türkiye Turizm Sektörüne Yansımaları Üzerine Bir Araştırma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, s. 191–204.

SARIIŞIK, M. (2007), Turizm Sektöründe Meslek Sahibi Olmaya Yönelten Etkenler: Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Çalışma, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 2, s. 143–160.

SERİNKAN, C. ve E. Barutçu (2006), Pamukkale Üniversitesi İİBF Öğrencilerinin Kariyer Planları ve Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2, s. 317–339.

SİLAH, M. (2005), *Sosyal Psikoloji, Davranış Bilimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

SUTHERLAND, R. and S. Morley (2008), Self-pain Enmeshment: Future Possible Selves, Sociotropy, Autonomy and Adjustment to Chronic Pain, *Pain*, Vol. 137, p. 366–377.

TÜRKAY, O. ve K. Yağcı (2007), Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Okulda ve Turizm Sektöründe “Öğrenme”lerinin Sektörden Ayrılma Eğilimlerine Etkisi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 4, s. 219–246.

TÜRKAY, O. ve S. A. Solmaz (2011), Kariyer Değerlerinin Hedef Yönelimi Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, 9. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, 16–17 Haziran 2011, Bakü, Azerbaycan, s. 416–427.

TÜRKAY, O., S. A. Solmaz ve G. Erkol (2011), Hedef Yönelimliliğin Turizmde Kariyer İsteğine Etkisi: Potansiyel Turizm Çalışanları Üzerine Bir Araştırma, II. Turizmde İnsan Kaynakları Gelişimi Sempozyumu, 11-13 Mart 2011, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, s. 228–247.

TÜTÜNCÜ, Ö., D. Tarlan ve N. Mamyrkulov (2003), Seyahat Acentalarında Çalışanların İşe Alma Sürecini Algılamaları ve İzmir İli Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1, s. 113–140.

UNUR, K. (2004), Turizmin Ekonomik Etkilerinin Ölçülmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 4, s. 114–142.

USAL, A. ve Z. Kuşluvan (2006), Davranış Bilimleri, Sosyal Psikoloji, Barış Yayınları, İzmir.

ÜNAL, S. (2000), Depresyon ve Kişilik, Duygudurum Dizisi, Cilt: 2, s. 72–76.

ÜNLÜÖNEN, K. ve A. Tayfun (2009), Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 8 Sayı: 27, s. 1–17.

WESTMAAS, J. L., R. Ferrence and T. C. Wild (2006), Autonomy (vs. Sociotropy) and Depressive Symptoms in Quitting Smoking: Evidence for Trait-Congruence and the Role of Gender, Addictive Behaviors, Vol. 31, No. 10, p. 1744–1760.

YAVUZ, N. Ç. (2006), Türkiye’de Turizm Gelirlerinin Ekonomik Büyümeye Etkisinin Testi: Yapısal Kırılma ve Nedensellik Analizi, Doğu Üniversitesi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 2, s. 161–171.

YELBOĞA, A. (2006), Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, “İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 2, s. 196–211.

YILDIZ, Z. (2011), Turizmin Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 5, s. 54–71.